

DISTRIBUȚIE DE EXCEPȚIE A ACADEMICIANULUI GHEORGHE DUCA**CREATOR ÎN TEORIA ȘI PRACTICA DE MANAGEMENT ACADEMIC**

Recent, am împlinit vârsta de 88 de ani și 68 de ani de activitate profesională, didactică și de cercetare științifică. Am călătorit mult cu scopul de a cunoaște lumea în general și viața universitară și academică în special și a face schimburi de experiență, printr-o comunicare activă, directă și la obiect. În aceste vizite am cunoscut mulți președinți de academii, interesat fiind de modul în care se desfășoară managementul în akademiile respective. Și, destul de frecvent, discuțiile erau conduse de către gazdele mele pe diferite domenii de abordare, mai ales în cele ce se refereau la realizările din sfera intereselor științifice ale președinților. Când insistam să revenim la managementul academic, unii președinți direct sau indirect îmi răspundeau că nu au un asemenea compartiment în structura de organizare a academiilor.

Am avut însă și o surpriză plăcută: întâlnirile cu domnul academician Gheorghe Duca, președintele Academiei de Științe a Republicii Moldova, care încă de la prima întrevvedere a simțit nevoia și plăcerea de a ne cantona convorbirii pe teme de management academic. Mi-am dat seama că motivația fundamentală a celor care îl omagiază cu căldură și respect se întemeiază pe vastitatea opereii științifice și didactice, dar și pe activitățile de pionierat desfășurate cu inspirație, tenacitate, perseverență și pricepere pentru implementarea și dezvoltarea managementului academic în academia al cărei președinte este din anul 2004. Sunt convins că printre factorii care au condus la realizarea sa din anul trecut se poziționează în prim-plan capacitatea sa științifică și profesionalismul, prestigiul și credibilitatea care l-au poziționat în înalte funcții de conducere, opera sa prin care a inițiat un proces spectaculos de integrare a chimiei în cultura umanistă, rectitudinea sa morală care s-a constituit ca factor de suplimentare a vitalității sale și a bunătății sale sufletești. La toate acestea se cuvine să adăugăm și managementul cu care operează în dezvoltarea performanței și reputației naționale și internaționale a Academiei de Științe a Republicii Moldova. Fiecare fenomen sau proces managerial academic abordat în discuțiile noastre a fost supus la analize minuțioase fine, care au putut să cliveze activitățile academice și apoi să fie urmate de tratări profunde pe fiecare element independent și în interdependență obligatorie cu întregul academic pentru a putea astfel defini ce rol, ce influențe, ce cote de interes poate reprezenta elementul în întregul nu numai academic, ci și societal.

Competența sa managerial-academică este dată de serioasa sa informare în domenii. Mărturisirile sale pe această temă susțin ideea fundamentală că managementul academic nu po-

te fi asigurat în condiții corespunzătoare fără cunoașterea sistematică a modului în care se desfășoară întregul proces de cercetare și educațional al academiilor. Și, trecând la concret, o idee care trebuie reținută și aplicată „numai pe această bază, managerul general al academiilor poate aprecia, la perioade optime, modul în care se reflectă condițiile tehnico-economice, nivelurile de planificare și celelalte criterii și poate interveni la timp pentru înlăturarea abaterilor sau corectarea unor prevederi inițiale. Pentru aceasta este necesar ca managerul general al academiilor și echipa sa managerială să dispună de un rațional și eficient sistem de informare”. Astfel, sistemul informațional conceput și dezvoltat în Academia de Științe a Republicii Moldova de președintele Gheorghe Duca se manifestă în numeroase aplicații: ca factor de prestări servicii, ca resursă fundamentală a sistemului academic, ca bun social utilizat de toți membrii academiilor și beneficiarii ei, ca element al mecanismului de piață academică, ca factor important al competiției academice și ca rezervă a cerurilor de afaceri și guvernamentale utilizată în procesul de adoptare a deciziilor politice și formarea opiniei sociale.

Bucurându-mă de amabilitatea factorilor de organizare a sistemului informațional din Academia de Științe a Republicii Moldova, am avut posibilitatea să constat că în organizarea sistemului s-a lucrat cu corectitudine științifică maximă: s-a ținut seama de particularități, informația academiilor este tratată la nivelul pieței informaționale academice, sursele informaționale sunt implicate în întregul rol, informația managerială academică este amplu căutată în sistemul Internet, iar metodele de obținere a informației sunt numeroase și eficiente.

Președintele academiilor operează frecvent cu ajutorul viziunii sale strategice. Astfel, reușește să discearnă și să definească scopurile și obiectivele pe termen lung ale academiilor și mijloacele necesare în vederea atingerii lor, precum și alocațiile de resurse necesare. În managementul strategic și strategia managerială, managerii AȘM sunt receptivi la influențele exercitate de angajamentele și structurile sale. Sistemul este în continuă mișcare și schimbare și se rulează într-o dinamică și logică rațională. În această privință, managerul general al academiilor manifestă prudență în adoptarea unor noi modele de management academic, esențiale pentru succesul academiilor.

Excelent comunicator în managementul academic, la fel ca și în domeniul variate ale chimiei și culturii, discursul Președintelui AȘM de intelectual de elită de înalt prestigiu dialoghează cu finețe și măiestrie și pe tema majoră privind managementul activității academice de cercetare științifică. În această privință, managementul academic reprezintă prin academicianul Gheorghe Duca o „scară spre o poziție mai înaltă de la care privește toate problemele

de cercetare – dezvoltare – inovare ale AȘM care să permită valorificarea la maximum a progresului tehnico-științific care a devenit o vocație organică, dinamică și vitală pentru academiile”. În această privință, Președintele AȘM nu ostentează să argumenteze că managementul academic și tehnologia nu sunt separate și nici opuse sferei culturii, ci, dimpotrivă, fac parte din sfera cunoașterii și a culturii umaniste. Așa cum se știe, în baza prevederilor Codului cu privire la știință și inovare nr. 259 din 15.07.2001, aprobat de Parlamentul Republicii Moldova, AȘM este unica instituție publică de interes național în sfera cercetării-dezvoltării-inovării, este coordonator pluripotențial al activității științifice și de inovare, cel mai înalt far științific al țării și consultantul științific al autorităților publice ale Republicii Moldova. În acest cadru de înaltă responsabilitate, președintele AȘM caută permanent soluții care să-i permită AȘM o poziție cât mai avantajoasă pe „piața academică”. Soluția adoptată de managerul general al academiilor constă în tratarea cercetării academice ca „serviciu” pe care îl efectuează pentru cultură, educație, industrie, comerț și a. Alături de acest merit al academicianului Gheorghe Duca se mai adaugă în unul și anume adoptarea deciziei ca activitatea de cercetare științifică a academiilor să facă parte din planul strategic al academiilor pe termen lung. În felul acesta și activitatea managerială pe termen lung în sprijinul cercetării științifice academice devine tot mai complexă, iar programele de marketing care o însoțesc tot mai orientate pe identificarea atât a oportunităților existente pe piață, cât și pericolele pe care le pot întâmpina. În acest scop în AȘM se desfășoară analize ale mediului de marketing. Aceste analize se manifestă ca o examinare, parte cu parte, a întregii problematici a activității de marketing care se desfășoară în cadrul academiilor. În acest cadru, se tratează fiecare problemă, obiect sau proces de marketing, se descompune în părțile sale

componente, se studiază toate relațiile existente între componentele respective. După aceasta, se apelează la sinteză, metodă generală de reunire, în întregul din care fac parte, a elementelor obținute printr-o prealabilă analiză.

Preocupat de descoperirea ordinii „ascunse” a fenomenelor și proceselor manageriale, Președintele AȘM a reușit să introducă ordine și rigoare în sistemul decizional academic, făcându-l să poarte amprenta progresului științific și tehnologic ce se desfășoară cu rapiditate și eficiență. Astfel, managerul general al academiilor a orientat conținutul deciziei de management academic spre perfecționarea continuă a procesului decizional, a acționat asupra sistemului decizional academic, insistând pe „intrările” și „ieșirile acestuia”, și a definit condițiile generale și formale ale deciziilor în AȘM. Și, cel mai important lucru, a reușit să creeze cadrul de participare la elaborarea deciziilor în managementul AȘM, adăvându-l fiecărei instituții din compunerea academiilor.

Academicianul Gheorghe Duca, pe poziția de manager general al AȘM, și-a dezvoltat pasiunea pentru tot ce este nou în știința managerial-academică, privită ca un domeniu interdisciplinar de largă deschidere. Domnia Sa are în vedere ideea unității ontologice a managementului academic, în sensul că, indiferent de statutul său etimologic și strategiile metodologice, studiază una și aceeași realitate managerial-academică. Acest aspect de noutate a prins viață în practica de management academic pe care o dezvoltă în permanență președintele AȘM, în sensul că „nu consideră frontierele dintre științe ca simple convenții impuse de necesități practice ale diviziunii muncii de cercetare, ale unei organizări mai raționale și mai eficiente a eforturilor colective de cunoaștere”. În același câmp de tratare și orientare a managementului academic managerul general al AȘM se referă la raportarea teoriei cu practica, mai ales la legătura dintre managementul academic și științele normative, în frunte cu etica și științele constructive, reprezentate de psihologie și numeroase ramuri specializate ale acestora (politica economică, demografică, sanitară, școlară, culturală etc.).

Spiritul său de observație și de căutare a noului mereu în stare de veghe l-a îndreptat pe academicianul Gheorghe Duca spre un domeniu netrătat, și anume acela al sistematizării pe părți a managementului academic pe care o gândeste după cum urmează: (1) puterea și eficiența academiilor în mișcare; (2) globalizarea și europeanizarea vieții academice și a managementului acestora; (3) atitudine puterice comparativă a componentelor; (4) orientarea istoric-managerială; (5) problematica managementului resurselor; (6) managementul relației academice internaționale, eficienței managementului academic și performanța și reputația academică, în calitatea dimensiunii manage-

mentului academic.

Lección de viață managerială academică a managerului general al AȘM sunt numeroase. Dintre acestea, Președintele AȘM așază în prim-plan, ca fiindu-i cea mai dragă, tema „Managerul general creator al propriei reputații și a reputației academiilor”. Preocuparea de a crește reputația de manager general al AȘM a fost judicios concepută și transpusă în fapt. A început prin mobilizarea întregului personal al academiilor, iar eforturile au fost eșalonate. Managerul general a luat în considerare parametrii constructivi și funcționali ai tuturor componentelor managerial-academic pe care i-a antrenat pentru creșterea performanțelor tehnice, economice, sociale și a binomului profesional de manager – reputație academică. În acest domeniu de condiționare a fost acordat un loc aparte factorului uman, care influențează atât partea de concepție, cât și cea de execuție a potențialului reputațional academic.

Viziunea academicianului Gheorghe Duca cu privire la reputația academică, în calitatea dimensiunii managementului academic, este foarte precisă în plan definițional-acțional: este abordată ca „o stare de competitivitate atinsă printr-un nivel de eficacitate și productivitate științifică, menite să asigure prezența durabilă în viața academică, în condițiile interacțiunii multiforme și complexe a numeroși factori”.

Încununat de reputația pe care a clădit-o pentru sine și pentru AȘM prin stilul său elevat, cunoștințele vaste ce acoperă mai multe domenii, experiența, talentul marcate de exigență, nu s-a închis într-un turm de fildeș, ci sub dominația unei rezistențe fizice și a energiei sale, lucrează în tandem cu o enormă capacitate intelectuală, la promovarea culturii, științei și artei moldovenești și mondiale, sub semnul prețuirii valorilor naționale, a excelenței, echilibrului și înaltei morale în viața AȘM. Afluența și fertilitatea sa intelectuală rămân greu de trecut de către alți gânditori de seamă. Dascăl și creator, savant cu spirit activ și angajat, fidel unor principii în care crede, academicianul Gheorghe Duca, Președintele AȘM și managerul general al acesteia, reprezintă un model pe care l-am putea numi, fără teama de a greși, „modelul academico-managerial”.

Pentru tot ce a făcut, face și va face ca savant-patriot și model de manager, se cuvine ca la acest 29 februarie 2016, noi toți, care îl prețuim la adekvat sa valoare, să-i urăm multă sănătate, ani buni, frumoși și plini de bucuria descoperirilor, spre mai binele personal, al Academiei de Științe a Republicii Moldova și al patriei.

Prof. univ. dr. Ion PETRESCU, Membru de onoare al Academiei de Științe a Republicii Moldova Doctor Honoris Causa al Academiei de Studii Economice a Republicii Moldova

SAVANTUL CARE TRĂIEȘTE PREZENTUL ÎNVĂȚÂND DIN TRECUT ȘI INVESTIND ÎN VIITOR

Dragostea pentru chimie dl Gheorghe Duca o avea încă din anii de școală. Această dragoste a fost moștenită cu certitudine de la tatăl său, Grișore Duca, unul dintre cei mai buni profesori de chimie din raionul Sângerei, în anii '60-'80. Ocupa locurile de frunte la olimpiadele republicane și unionale de chimie. Cu atare succese nu putea să nu urmeze calea tatălui. Absolvește Facultatea de Chimie a USM, unde a avut fericirea să-l cunoască pe reputatul și regretatul profesor Alexei Săciu. Este angajat, în calitate de laborant, la Catedra de chimie fizică a Facultății de Chimie a USM, de unde tocmai că pomește cariera în cercetare.

Dezvoltarea vertiginosă a industriei și agriculturii, începând cu anii '50 ai secolului trecut a condus la modificări esențiale în mediul ambiant. Lumea a devenit cu adevărat conștientă de fenomenul poluării, când au început să se evidențeze tot mai alarmant consecințele poluării: smogul urban, ploile acide, efectul de seră, micșorarea stratului de ozon, deteriorarea gravă a calității apelor de suprafață și subterane, a aerului, solului. Toate aceste fenomene negative, care se produceau în mediul ambiant, au început să-l neliniștească pe tânărul savant Gh. Duca. Necesitatea de cercetări științifice în domeniul protecției mediului devenea tot mai evidentă.

În septembrie 1988, la inițiativa savantului Gh. Duca, prin Hotărârea Guvernului R. Moldova este creat Laboratorul de Cercetări Științifice „Chimia Aplicată și Ecologică”.

În 1992, profesorul Gh. Duca fondează și conduce Catedra de chimie industrială și ecologică, care are drept scop pregătirea cadrelor tinere de înaltă calificare în domeniul ingineriei chimice și protecției mediului ambiant. Aceste inovații revoluționare pe care le realizează tânărul savant și profesor Gh. Duca nu sunt pe placul multor colegi, însă a demonstrat că deciziile îndrăznețe ale savantului Gh. Duca au fost oportune și necesare.

Direcțiile de studii ale cercetătorilor de la Centrul științific de Chimie Aplicată și Ecologică, pre-

Gh. Duca știa să depășească aceste situații. Dumealui spunea mereu colegilor săi: „Mai bine să lucrezi degeaba decât să stai degeaba, pentru că dacă lucrezi, vrei, nu vrei, se adună rezultate științifice, care cândva vor fi cerute și apreciate de societate, dacă stai degeaba, cu siguranță viitorul cercetătorului va fi incert.” Pe la începutul anilor 2000, în știința moldavă se crease un vid. Statul finanța știința doar ca aceasta să nu dispară definitiv. A început exodul savanților din știință, inclusiv din Academia de Științe. Era nevoie de o nouă concepție în domeniul cercetării și inovării. Și în aceste timpuri grele, în anul 2004, în fruntea Academiei de Științe a Republicii Moldova vine tânărul acad. Gh. Duca. Începe o nouă eră în dezvoltarea științei și tehnologiilor. Doar câteva exemple: Se implementează metodologia de selectare prin concurs a proiectelor instituționale, se diversifică formele de obținere a fondurilor pentru cercetare, cum ar fi: Programele de Stat, Proiecte în cadrul programelor bilaterale cu cercetătorii din Federația Rusă, Ucraina, Belarus, România, SUA, Germania, Italia etc. O atenție deosebită acad. Gh. Duca acordă tinerilor cercetători care vin în știință. Pentru a stimula munca în cercetare, președintele AȘM, Gh. Duca, a impus ca obligație antrenarea în proiectele de cercetare a cel puțin 33 la sută de tineri specialiști de până la 35 de ani. A promovat și lansat proiecte, în special, pentru tinerii savanți. Datorită acestui fapt numărul tinerilor cercetători s-a mărit considerabil în Academia de Științe a Republicii Moldova. Drept argument servește și următorul exemplu. În cadrul Institutului de Chimie al AȘM, în prezent, activează circa 30% de tineri cercetători.

Era evident că investigațiile științifice de amploare preconizate nu puteau fi realizate în condițiile existente până în 2004 în cadrul instituțiilor de cercetare-dezvoltare din republică. Din acest motiv, acad. Gh. Duca acordă o mare atenție problemelor salarizării cercetătorilor științifici, condi-

țiile lor de muncă, stării clădirilor, laboratoarelor, utilajului științific, materialelor pentru știință etc. Pentru ameliorarea situației în aceste domenii, în Codul cu privire la Știință și inovare se prevede că instituțiile de cercetare-dezvoltare sunt obligate să planifice și să realizeze 20% din bugetul instituției pentru dezvoltarea bazei tehnico-materiale. Începând cu anul 2005, Academia de Științe a Republicii Moldova alocă sume impunătoare pentru reparații capitale, curente, procurarea utilajului științific etc. În prezent, Academia (ne referim la toată infra-structura ei) are cu totul alt conținut cantitativ și calitativ. Instituțiile de cercetare-dezvoltare sunt înzestrate cu utilaj științific de ultimă generație, care au capacități să realizeze cercetări științifice la cel mai înalt nivel mondial.

La propunerea președintelui Academiei de Științe a Republicii Moldova, acad. Gheorghe Duca, în cadrul Institutului de Chimie al AȘM, în anul 2006, se formează Centrul Științific de Chimie Fi-

zică și Nanocompozite (CȘCFNC), în care sunt încadrate patru laboratoare. Scopul fondării acestuia a fost de a concentra potențialul științific uman și cel instrumental pentru soluționarea problemelor științifice impuse de societate. Una din ele e problema stopării încălzirii globale a planetei noastre. Aceasta se poate produce doar prin substituirea surselor de energie fosilă (cărbune de pământ, gaze naturale, produse petroliere etc.) cu cele ecologice, energia vântului apelor, soarelui, biocombustibilului etc. În acest sens, în cadrul Centrului se desfășoară cu succes cercetări științifice ce țin de utilizarea luminii solare pentru descompunerea apei în hidrogen și oxigen și utilizarea hidrogenului ca sursă de energie verde.

Tot în anul 2006, la inițiativa academicianului Gheorghe Duca, în cadrul Institutului de Chimie se fondează revista științifică în limba engleză *Chemistry Journal of Moldova*, care a devenit în prezent o publicație științifică internațională de certă valoare.

Savantul Gh. Duca s-a manifestat și se manifestă plener ca un mare patriot. Pe parcursul vieții sale, acad. Gh. Duca a promovat și promovează adevărul științific despre neam, limbă, istorie, cultură. Pe parcursul ultimilor ani i-a propus pe cei mai de vază oameni ai acestui pământ basarabean pentru decorarea cu cele mai înalte distincții academice și de stat. Acad. Gh. Duca a susținut și susține tot ce are viitor. Este savantul care trăiește prezentul, învățând din trecut și investind în viitor.

Cu ocazia zilei de naștere, dragă coleg, savant, om de omieie, patriot, vă dorim multă sănătate, noi realizări, noi victorii și să duceți această flacără a științei moldave pe toate meridianele și paralelele globului pământesc.

La mulți ani!

Cu profundă considerație și recunoștință,

**Acad. Pavel VLAD
m. c. Tudor LUPAȘCU,
director al Institutului de Chimie al AȘM**